

Культури проміжного вирощування є одним із важливих чинників біологізації землеробства і складовою збалансованого природокористування. Тому дотримання науково обґрунтованих сівозмін і насичення їх проміжними культурами, особливо за умов достатнього зволоження, повинно бути на озброєнні фахівців і практиків сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел:

1. Дре Ф. Экология / Ф. Дре; [пер. с франц.]. — М.: Агропромиздат, 1976. — 168 с. 2. Бегай С.В., Шувар І.А. Екологічне землеробство: Підручник. — Львів: "Новий Світ-2000", 2007. — 429 с. 3. Писаренко В.М. Система органічного землеробства агроєколога С.С. Антонця / В.В. Писаренко, А.С. Антонець, Г.В. Лук'яненко, П.В. Писаренко. 2016 — 126 с. 4. Лошаков В.Г. Промежуточные культуры — фактор экологически чистого земледелия // Аграрная наука. - 1994. - № 6. - С. 24-25. 5. Агроєкологічні основи високоефективного вирощування польових культур у сівозмінах біологічного землеробства: Рекомендації / І. А. Шувар, С. В. Бегай, З. М. Томашівський та ін. / за ред. І. А. Шувара - Львів: Українські технології, 2003. - 36 с.

**РОЛЬ СОРТУ У ФОРМУВАННІ НАСІННЄВОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ
ЯЧМЕНЮ ЯРОГО**

Баган А.В., Юрченко С.О. (м. Полтава)

За вирішення проблеми збільшення і стабілізації виробництва зерна високої якості в Україні значна увага приділяється підвищенню урожайності провідних ярих культур, в тому числі і ячменю. Сучасні сорти ячменю, завдяки значним зусиллям селекціонерів, рослинників та землеробів, здатні забезпечувати високу урожайність, через що дана культура посідає вагоме місце у структурі зернових. Важливими факторами в цьому процесі є і умови середовища, тобто вплив кліматичних та ґрунтових чинників. Взаємодія цих двох провідних факторів та людська праця створили сучасний тип пивоварного ячменю, що відповідає вимогам сучасних технологій [1, 8].

У процесі формування сировинної бази для галузі тваринництва та пивоварної промисловості, стоїть гостра необхідність у стабільному виробництві зерна ячменю. Враховуючи специфіку кліматичних умов та особливості нових сортів ячменю ярого, що по-різному реагують на окремі елементи технології за їх вирощування, важливо для зони Лісостепу України встановити оптимальні

рівні технологічних заходів, які забезпечують отримання гарантованого врожаю [3-4].

На сьогоднішній день великі затрати, які вкладає країна, можуть бути ефективно використані лише за умови втілення у практику сортів зовсім нового типу, з високим біологічним потенціалом рівня урожайності та якості зерна.

Тому метою наших досліджень було вивчення впливу сорту на формування насінневої продуктивності ячменю ярого у виробничих умовах Полтавської області.

У виробничих умовах протягом 2016-2018 років було проведено сівбу сортів ячменю ярого: Взірець, Водограй, Еней, Мономах з метою вивчення рівня формування насінневої продуктивності. За стандарт прийнято сорт Взірець. Всі фактори у досліді максимально подібні: дослід закладено на одному полі з вирівняним рельєфом, ґрунт з рівномірним вмістом NPK. Попередник – соя. Збирання врожаю проводили прямим комбайнуванням.

Сорти ячменю ярого досліджували за такими показниками: енергія проростання (%), лабораторна схожість (%); а також довжина колоса (см), кількість зерен у колосі (шт.), маса зерна з колоса (г) та маса 1000 зерен (г).

Показники визначали за загальноприйнятими методиками. Статистичну обробку рівня урожайності сортів ячменю ярого проводили шляхом дисперсійного аналізу (HP_{05}) за Б. А. Доспеховим [2, 5-7].

Серед основних посівних якостей насіння ячменю ярого заслуговують на увагу саме енергія проростання та схожість насіння, які ми визначали перед посівом у лабораторних умовах.

Посівні якості насіння ячменю ярого мали найбільший прояв у 2016 році, а найменше були виражені – у 2017 році. Так, енергія проростання насіння за роки досліджень відповідно становила: у 2016 році – була найвищою і дорівнювала 88-92 %; у 2017 році – мала найменше значення і складала 83-87 %; у 2018 році – 87-90 %. Найбільшою енергією проростання характеризувався сорт-стандарт Взірець (89,7 %).

Аналогічна ситуація спостерігалася за показником лабораторної схожості насіння. Досліджувана ознака варіювала таким чином: у 2016 році – 96-99 %; у 2017 році – 93-96 %; у 2018 році – 94-98 %. За лабораторною схожістю можна виділити сорт-стандарт (97,7 %).

Важливими елементами продуктивності ячменю ярого, які впливають на формування величину майбутнього врожаю, можна вважати довжину колоса, кількість зерен та масу зерна з колоса, а також масу 1000 зерен. Елементи продуктивності ячменю ярого за роки досліджень варіювали аналогічно посівним якостям насіння. Так, найбільшою продуктивністю ячменю ярого характеризувався 2016 рік внаслідок сприятливих погодних умов, а найменшою – 2017 рік. Довжина колоса ячменю ярого варіювала таким чином: у 2016 році – 9,1-11,3 см; у 2017 році – 7,8-10,1 см; у 2018 році – 8,6-10,5 см. Найбільшою довжиною колоса характеризувався сорт ячменю ярого Еней (10,6 см). Кількість зерен у колосі ячменю ярого за роки досліджень відповідно становила: у 2016 році – 20,9-24,5 шт.; у 2017 році – 18,7-22,3 шт.; у 2018 році – 20,3-23,8 шт. Найбільша кількість зерен у колосі спостерігалася у сорту-стандарту (23,5 шт.). Показник маси зерна з колоса ячменю ярого варіював у межах: у 2016 році – 1,0-1,4 г; у 2017 році – 0,7-1,1 г; у 2018 році – 0,8-1,3 г. За масою зерна з колоса можна виділити сорт ячменю ярого Мономах (1,3 г). Маса 1000 зерен у ячменю ярого за роки досліджень відповідно дорівнювала: у 2016 році – 38,6-43,4 г; у 2017 році – 37,7-41,6 г; у 2018 році – 38,1-42,3 г. Крупним і виповненим зерном ячменю ярого характеризувався сорт Мономах – 42,4 г.

Посівні якості насіння та елементи продуктивності значною мірою корелюють із показником урожайності, який за роки досліджень варіював аналогічно даним ознакам. Так, урожайність протягом 2016-2018 рр. варіювала у сортів ячменю ярого таким чином: у 2016 році – 3,44-3,98 т/га; у 2017 році – 2,50-3,19 т/га; у 2018 році – 3,09-3,65 т/га. У сорту-стандарту дана ознака складала 3,05-3,70 т/га.

У 2016 році урожайність сорту Водограй була суттєво меншою, порівняно із стандартом Взірець (3,44 т/га). Сорт Еней за даною ознакою знаходився на рівні стандарту і становив 3,56 т/га. Сорт Мономах за урожайністю істотно перевищував сорт-стандарт (3,98 т/га).

У 2017 році урожайність сорту Мономах суттєво не перевищувала стандарт Взірець (3,19 т/га). Решта сортів ячменю ярого за даним показником була на рівні сорту-стандарту і складала 2,65 і 2,50 т/га відповідно.

У 2018 році спостерігалася аналогічна ситуація. Так, урожайність сорту Мономах була на рівні стандарту Взірець (3,65 т/га). Інші сорти ячменю ярого мали істотно меншу урожайність, порівняно із стандартом Взірець, і дорівнювала відповідно 3,26 і 3,09 т/га.

Отже, у середньому за роки досліджень найбільша урожайність ячменю ярого відмічена у сорту Мономах – 3,61 т/га, а найменша – у сорту Водограй (3,01 т/га).

Таким чином, за результатами проведених досліджень у виробничих умовах Полтавської області можна зробити наступні висновки:

1. Найбільшою продуктивністю ячменю ярого характеризувався 2016 рік внаслідок сприятливих погодних умов, а найменшою – 2017 рік.
2. Високими дружністю проростання і схожістю насіння характеризувався стандарт Взірець.
3. За елементами продуктивності ячменю ярого можна виділити наступні сорти:
 - сорт Мономах – за масою зерна з колоса і масою 1000 зерен;
 - сорт Еней – за довжиною колоса;
 - стандарт Взірець – за кількістю зерен у колосі.
1. У середньому за роки досліджень найбільша урожайність ячменю ярого відмічена у сорту Мономах (понад 3,5 т/га).

Список використаних джерел:

1. Васько Н. І. Нові сорти ярого ячменю / Н. І. Васько // Селекція і насінництво. – Харків, 2007. – Вип. 94. – С. 246-255. 2. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта / Б. А. Доспехов. - М.: Колос, 1979. - 416 с. 3. Зеницева Л. С. Селекція ярого ячменю в Чехословаччині / Л. С. Зеницева. // Селекція і семеноводство. – 1991. – №1. – С. 60-61. 4. Маренюк О. Б. Кореляційно-регресійний аналіз господарсько-цінних ознак сортосразків ячменю ярого / О. Б. Маренюк // Корми і кормовиробництво: [міжвідомчий тематичний збірник]. – 2014. – Вип. 79. – С. 134–138. 5. Методика державного сортовипробування сільськогосподарських культур. Випуск другий. (Зернові, круп'яні та зернобобові культури.) / За ред. В. В. Волкодава. - Київ, 2001. - 112 с. 6. Мойсейченко В.Ф. Основи наукових досліджень в агрономії. / В. Ф. Мойсейченко, В. О. Єщенко. – К.: Вища школа, 1994. – 344 с. 7. Янковський Н. Г. Стоит ли сеять ячмень очень рано. / Н. Г. Янковський // Земледелие. – 2002. – № 1. – С. 28.

**В.І.САЗАНОВ І ПОЛТАВСЬКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОСЛІДНА
СТАНЦІЯ**

Опара М.М. (м.Полтава)

Нинішнього, 2019 року, виповнюється 135 років з часу заснування Полтавської державної сільськогосподарської станції ім.М.І.Вавилова – славетної наукової установи з її багатою історією та відкриттями світового виміру. З нею пов'язані імена всесвітньовідомих вчених М.І.Вавилова, В.В.Докучаєва, А.Є.Зайкевича, О.О.Ізмаїльського, П.А.Костичева, О.Н.Соколовського, І.В.Якушкіна, В.І.Сазанова, Ю.Ю.Соколовського, С.Ф.Третьякова, М.М.Самбікіна, О.П.Бондаренка, М.В.Курдюмова, які творили її історію, внесли вікопомний вклад в історію сільськогосподарської науки.

Серед них чільне місце займає ім'я Віктора Івановича Сазанова – одного з найвидатніших організаторів сільськогосподарської дослідної справи, вченого в галузі агрохімії, землеробства, селекції рослин та методики дослідної справи в агрономії, доктора сільськогосподарських наук, професора, Героя Праці, одного з директорів цієї славної наукової установи.

Очолював він її з серпня 1920 року по грудень 1929 року. В цей період станція переживала важкі часи. Майже два роки після смерті С.Ф.Третьякова вона не мала директора, що значною мірою відбилося на науковій роботі. Призначення В.І.Сазанова на посаду директора значно активізувало її роботу.